

[ПОСЛАНИЦА] ДИОГНЕТУ¹

Пошто те видим, племенити (κράτιστε) Диогнете, да се веома стараш да упознаш Богопоштовање (τὴν θεοσεβείαν) Хришћанā и да се врло отворено и брижљиво интересујеш за њих: у каквога Бога верују и како Му служе, и (како) сви они на свет не гледају (ὕπερορώσι) и смрт презиру, и за ништа не сматрају оне богове које Јелини сматрају за такве, нити се држе Јудејског сујеверја; и какву то љубав имају међу собом; и како тај нови народ (καὶνὸν γένος), или (ново) понашање уђе у живот (= у *исцјорију*) сада а не пре,² — 2. прихватам зато ту твоју готовост, и молим од Бога, Који нам даје и говор и слушање, да мени подари да (ти) то кажем тако да ти, ако будеш слушао, постанеш свакако бољи, а теби (да подари) — да тако саслушаш да не ожалостиш онога који (ти) је говорио.

II. 1. Дакле, кад очистиш себе од свих мисли које ти претходно испуњују разум, и кад одбациш навике које те обмањују, те постанеш као испочетка нови човек (καὶνὸς ἄνθρωπος), јер ћеш, као што и сам признајеш, постати слушалац нове науке (λόγου καινοῦ), — (тада) ћеш видети не само очима, него и памећу, какве су струке (ὕλοστάσεως =

¹ У једином сачуваном грчком рукопису (у Штрасбуру) из 13—14. века, стоји наслов: *Исцјора* (= *Св Јусцјина философа и мученика*) *Писмо Диогнету*, но то је каснији додатак преписивача.

² Хришћани су себе сматрали за *нови народ* (као у Гал. 3, 28; 1 Петр. 2, 9) у историји. Види и *Сјрадање Поликарпово* III, 2 и *Посл. Варнавина* 5, 7; 7, 5; 13, 6.

сасѣава, бића) или какве врсте (ти) богови које ви називате и сматрате (за такве). 2. Зар нису (ти богови): један, камен сличан ономе који газимо; други, бакар ништа бољи од искованих бакарних судова; трећи, дрво већ жижљиво; четврти, сребро које човек треба да чува да не буде украдено; пети, гвожђе нагрижено рђом; а шести, начињен од глине, ништа бољи од посуде (= *ноше*) направљене за најсрамнију употребу? 3. Зар није све то од трошне материје? Зар нису исковани гвожђем и ватром? Зар није једнога од њих направио каменорезац, другога ковач, трећег кујунџија сребра, а четвртога грнчар направио? Зар нису сваки од њих, пре но што су их занатлије вештинама својим израдиле у овакве облике, били већ претварани у разне, а и сада се могу претварати у друге (форме)? Зар не би могле садашње (наше) посуде, пошто су од исте материје, ако их узму (у руке) исти мајстори, да постану сличне њима? 4. Или опет, зар не би то чему се ви сада клањате могло да буде од људи претворено у оруђа (σκεβή = *суђе*) слична осталима? Зар нису сви (ти идоли) глуви, и слепи, бездахни и безосећајни, и непокретни? Зар се не троше сви и не пропадају? 5. То ли ви називате боговима, томе ли служите, томе ли се клањате! (Заиста) потпуно ћете се изједначити са њима. 6. Због тога ви мрзите Хришћане, што такве не сматрају за богове? 7. Зар их и ви сами, који их сада сматрате и држите (за богове), не презирете далеко више (него Хришћани)? Не извргавате ли их ви сами далеко већој порузи и вређању тиме што: камене и глинене поштујете без стражарења (око њих), док сребрне и златне ноћу стављате под кључ, а дању им постављате чуваре да их неко не украде? 8. Почастима којима сматрате да им служите, већма их кажњавате, ако они то осећају; а ако не осећају, ви их онда разобличујете (ко су и шта су) када им одајете служење крвљу и димом од меса. 9. Ко би од вас самих то подносио, ко би дозвољавао да се њему тако нешто ради? Ниједан човек не би добровољно подносио такво мучење, јер има

Пс. 135, 15–18.

осећање и разум; камен пак то подноси, јер је неосетљив; тиме, дакле, ви разобличујете његову (не)осетљивост.³

10. О томе (за) што се Хришћани не подчињавају (и не служе) таквим боговима имао бих и много шта друго да кажем, али ако се неке чини да ово није довољно, онда сматрам за сувишно било шта више говорити.

III. 1. Даље, пак, сматрам да особито желиш да чујеш како се Хришћани не држе богопоштовања на исти начин са Јудејима. 2. Наравно, када се Јудеји уздржавају од оваквог напред наведеног (идоло)служења и верују у Једнога Бога и Њега поштују као јединога Господара, — они (тада правилно) траже да се тако мисли. Али, када они на исти начин са овима претходнима (= *многобошцима*) приносе Њему такво (исто) служење (жртвама), тада они греше. 3. Јер, оно што Јелини приносе неосетљивим и глумим (идолима), показујући тиме пример глупости, то исто ови (Јудеји), када приносећи (жртве) Богу сматрају да Он то потребује, (доказују) да би то требало с правом сматрати пре за безумље него за богопоштовање. 4. Јер Онај „Који је створио небо и земљу и све што је у њима“ и Који свима нама даје оно што нам је потребно, свакако да Он нема потребе ни у чему од онога што Сам даје онима који сматрају да Му (нешто као *жртви*) приносе. 5. Они који сматрају да треба да Му приносе жртве крвљу и димом од меса и (жртвама) свеспаљеницима⁴ и да Га таквим почастима прослављају, изгледају ми да се ни по чему не разликују од

Д. Ап. 4, 24;
Пс. 145, 6

³ У грчком тексту (једином рукопису) стоји: αἰσθησίν = *осећај, осетљиво (чуло)*, а први издавачи врше корекцију: ἀνασθησίων = *неосетљивост*. Смисао је јасан и без корекције: разобличити *осетљивост* идола, значи показати да је *неосетљив* (= *кршан*).

⁴ Тилеман сматра да ово место сведочи да је *Посланица Диогнету* писана пре разорења Јерусалима, док су се још приносиле жртве, али Ј. Флавије (*Ant. Jud.* 11, 10) пише да су и 93. г. по Христу биле жртве (дакле после разорења Јерусалима), а вероватно и још касније.

оних који исто уважавање указују глумим (идолима) који не могу у тој части узети удела. А да неко сматра да може пружати (нешто) Ономе Који ни у чему нема потребе... (није ли то глумо)?⁵

IV. 1. А што се пак тиче њихове скрупулозности односно јелâ, и сујеверности око суботе, и гордости поводом обрезана, и претворности (εἰρωνείαν = лажне љицизности) око поста и младина, — (све то) достојно је подсмеха и није вредно ниједне речи —, [не] сматрам да је потребно да о томе од мене (више) дознаш. 2. Јер, зар је дозвољено да од онога што је Бог створио за употребу људима, једно примати као добро створено, а друго одбацити као некоришно и непотребно? 3. Или, лагати на Бога да Он забрањује да се у дан суботњи чини неко добро, зар то није безбожно? 4. Или, гордити се да обрезивање тела јесте сведочанство изабрања (ἐκλογῆς) тако да су због тога изузетно љубљени од Бога, зар то није достојно подсмеха? 5. Или, то што они помно пазе на звезде и месец, и што деле дане и месеце,⁶ и што Божија распоређења (τὰς οἰκονομίας) и временске промене деле према својим жељама: једне (назначују) за празнике, а друге за жалости, — ко ће то још сматрати

⁵ У тексту недостаје завршетак ове реченице, па су речи у загради додате по смислу.

⁶ Интересантна је напомена С. К. (Хришћ. весник, бр. 7, 1897, стр. 737): „Јудејци рачунају почетак дана у опширном смислу по наступању ноћи (νυκθήμερον). На исти начин одређују и почетак суботе и празничних дана. Кад се покажу на небу три звезде средње величине, кажу да је ноћ; кад две, називају то време међу сунцима, кад једна, веле, још је дан. Ко у петак на вече спази на небу једну звезду, тај може још свој посао наставити, и није обавезан ни на какву жртву; ко види две звезде мора рад оставити, или иначе принети једну жртву више; а чим се појаве и спазе три звезде, то одмах настаје суботњи одмор. — А месец посматрају ради светковања пуномесечности.“

за пример богопоштовања, а не далеко више за (пример) безумности?

6. Сматрам, дакле, да си се довољно научио зашто се Хришћани с правом удаљују и од опште (= Јелинске) бесмислености и заблуде, и од Јудејског ритуализма и сујетности. А што се тиче тајне Богопоштовања (τῆς... θεοσεβείας μυστηρίου) самих њих (= Хришћана), немој очекивати да ћеш је моћи дознати од човека.

V. 1. Јер, Хришћани се од осталих људи не разликују ни земљом, ни језиком, ни одевањем (ἔσθεσι).⁷ 2. Јер, нити живе у својим (посебним) градовима, нити употребљавају неки посебан дијалекат (у говору), нити воде неки посебно означен живот (βίον παράσχητον). 3. Њихово учење није пронађено измишљањем људи сваштара (πολυπραγμόνων = радозналаца), нити су они, као неки други, присталице људске науке.

4. Они живе у јелинским и варварским градовима, како је свакоме пало у део, и у своме одевању и храни и осталом животу следеју месним (= локалним) обичајима, али пројављују задивљујуће и заиста чудесно стање живота (и владања) свога.

5. Живе у отаџбинама својим, али као пролазници (παροικοί). Као грађани учествују у свему, али све подносе као странци. Свака туђина њима је отаџбина, и свака отаџбина туђина.

6. У брак ступају као и сви, и децу рађају, али рођену децу не бацају.

⁷ Грчки рукопис има ἔσθεσι, и на маргини ἱματίους = одећом, док неки издавачи то коригују у ἔθεισι = обичајима, што више одговара општем контексту ове V главе (посебно V, 2). Ми остављамо грчки: одевањем, јер се даље у V, 4 помиње одевање.

7. Постављају заједничку (κοινήν) трпезу, али не и нечисту (κοινήν).⁸

2 Кор. 10, 3;
Рм. 8, 12-13.

8. Бораве у телу, али не живе по телу.

Фил. 3, 20.

9. На земљи проводе дане, али им је живљење на небу.

10. Покоравају се постојећим законима, али својим животом превазилазе законе.

11. Воле све (људе), а сви их гоне.

12. Презиру их, и осуђују; убијају их, а они оживљују.

2 Кор. 6, 9-10.

13. Сиромашни су, а многе обогашују. Свега су лишени, а у свему изобилују.

14. Понижавају их, а они се у понижењима прослављају. Клеветају их, а они се показују праведни (δικαιοῦνται).

1 Кор. 4, 10-13.

15. Руже их, а они благосиљају. Вређају их, а они (све) поштују.

2 Кор. 6, 9-10.

16. Када чине добро, кажњавају их као злочинце. А кад их муче, радују се као да живот поново добијају (ὡς ζωοποι-
οῦμενοι = као оживошворавани).

17. Од Јудеја нападани су као туђинци, и од Јелина про-
гоњени, али разлог непријатељства мрзитељи (њихови) не
могу навести.

VI. 1. И просто речено: што је душа у телу, то су Хри-
шћани у свету.

2. Душа је настањена по свим удовима (= деловима) те-
ла, и Хришћани су по (свим) градовима света.

⁸ У грчком рукопису стоји опет κοινήν, што већина издавача исправља у κοίτην = *поспелеу*, „лемају и заједничку поспелеу“. Само Панајотис Христу исправља у κοινήν = *преједанье, ждерање, орџијанье*, што враћа смисао текста опет на *пирпезу*. Р.-Н. Poitier је сасвим разложно доказао да друго κοινήν, у реторичком проседеу нашег писца Диогнету, значи нечисту (трпезу), као што реч κοινός то значи и у Рм. 14, 14 и 1 Мак. 1, 47 и 62.

3. Душа обитава у телу, али није од тела; и Хришћани бораве у свету, али нису од света.

Ил. 15, 19;
Ил. 17, 31-16.

4. Невидљива душа чувана је у видљивом телу; за Хришћане се зна да су у свету, али њихово Богопоштовање (ή θεοσεβεία) остаје невидљиво.

5. Тело мрзи на душу и напада је мада неправедно, јер му забрањује да се задовољава насладама; и свет неправедно мрзи Хришћане, јер се (Хришћани) противе страстима.

Гал. 5, 17.

Ил. 15, 18-19.

6. Душа тело које је мрзи воли, и његове удове; и Хришћани воле оне који их мрзе.

Мт. 5, 44.

7. Душа је затворена у тело, али она држи (συνέχει = *одржава*) тело; и Хришћане држе у свету као под стражом (ὡς ἐν φρουρᾷ = *као у њамници*), али они држе (συνέχουσι = *одржавају*) свет.

8. Бесмртна душа борави у смртном обиталишту; и Хришћани привремено бораве (παροικοῦσιν) у трулежном (= *ипроадљивом*), очекујући на небу нетрулежност (= *бесмртносћ*).

1 Кор. 15, 50-53.

9. Душа мучена глађу (κακοῦρουμένη) и жеђу, постаје боља; и Хришћани мучени (κολαζόμενοι), постају свакодневно све бројнији.

10. Њих је Бог поставио на тако велико (= *узвишено*) место, да им је недозвољиво (οὐ βεμίτόν = *не њриличи*) одрећи се тога.

VII. 1. Јер, као што рекох, није њима ово предато као (неко) земаљско откриће, нити они за неку пролазну измишљотину захтевају да се (она) тако брижљиво чува, нити им је поверена (неких) људских тајни економија (οἰκονομίαν μυστηρίων = *управљање, распоређење њајнама*).

1 Кор. 4, 1

2. Него је заиста сâм Сведржитељ и Свесаздатељ и Невидљиви Бог, сâм Он је Истину и Реч (Своју: τὸν Λόγον), Свету и Несхватљиву, са небеса људима уселио (ἐνίδρουσε =

Јо. 1, 14;
Јо. 14, 6.

установио) и чврсто усадио у срца њихова; не као што би неко претпоставио, пославши људима некога слугу, или анђела, или кнеза, или некога који управља земаљским стварима, или некога коме је поверено управљање на небу, него самога Уметника и Саздатеља свега (τὸν τεχνίτην καὶ δημιουργὸν τῶν ὅλων = тј. Христѡа Лоѡоса),

Пс. 103, 9.

Којим је (Он) створио небеса,

Којим је море затворио у сопствене границе,

Чије тајне верно чувају све стихије,

од Којега је [сунце] добило (закон) да чува меру дневних путева (својих),

Коме се покорава месец јер му Он заповеда да обасјава ноћ,

Коме се повинују звезде следујући месечевој путањи,

Којим је све распоређено и одређено и (Њему) подчињено:

небеса и што је на небесима,

земља и што је на земљи,

море и што је у мору,

огањ, ваздух, бездан,

висине, дубине

и оно што је између њих.

Мт. 3, 17;
Иф. 3, 9.

Јн. 1, 1-14.

Њега је (дакле) људима послао.

3. Зар (Га посла), као што би неко од људи (могао) помислити, ради тиранисања или страха или застрашивања? 4. Не, наравно, него Га посла са благошћу и кротошћу, као што Цар шаље Сина Цара;

Јн. 4, 9.

посла Га као Бога,

посла Га као (својим) људима,

посла Га спасавајући,

Јн. 1, 9-12.

убеђујући, не насилујући. Јер у Бога нема насиља. 5.

Посла Га призивајући, не гонећи; посла Га љубећи, а не

судећи. 6. Јер ће Га послати и да суди, но тај Његов (други) долазак (τὴν παρουσίαν) ко ће (тада) поднети?⁹ Јн. 3, 16-17.

7. [Зар не видиш] бацане пред зверове Хришћане да би се одрекли Господа, и како (ипак) не бивају побеђени? 8. Зар не видиш: колико већи број њих муче, толико се број других (Хришћана) више увећава? 9. Таква дела не изгледају човекова, то је сила Божија; то је истина (δύματα) Његовог присуства (τῆς παρουσίας).

VIII. 1. Јер, ко је уопште од људи знао шта је Бог, пре но што је Он (= Христѡс) дошао? 2. Или, зар прихваташ празне и бесмислене речи оних важних философа? Од којих су једни рекли да је бог огањ — оно у шта сами имају отићи то називају богом! — други (веле) да је вода или нека друга од стихија које је Бог створио. 3. Према томе, ако је нека од ових (њихових) речи прихватљива, онда може и свако од осталих створења понаособ такође да се назове богом. 4. Али, то је лупетање и обмана шарлатана. Јн. 1, 18.

5. Од људи пак нити је ко видео¹⁰ нити упознао (Бога), него је Он сâм Себе показао. 6. Показао Се кроз веру, којој је јединој допуштено да види Бога. Јн. 1, 18.

7. Јер Господар и Саздатељ свега Бог, Који је све створио и по поретку распоредио, постао је (ἐγένετο = *показао се*) не само човекољубив, него и дуготрпељив. 8. Он је свагда био такав, и јесте, и биће: Благ и Добар и Негневљив и Истинит, и једини је Добар (μόνος ἀγαθός).

9. Замисливши, пак, велики и неизрециви план (ἐννοίαν = *замисао*), Он га је саопштио (ἐκοινώσατο) једино Сину (Своме). 10. А док је Он држао у тајности и скривао премудри

⁹ Празнина у грчком рукопису са белешком на маргини: „тако сам нашао празнину у старијем предлошку“.

¹⁰ Грчки рукопис има овде εἶπεν = *изрекао*, но сви издавачи исправљају у εἶδεν = *видео*, што тражи и следећа реченица у VIII, 6.

Ис. 9, 6 (I, XX). савет (βουλὴν) Свој, чинило се да се не брине и не стара о нама. 11. А када кроз Љубљеног Сина (Свога) (τοῦ ἀγαπητοῦ παιδός) откри и објави оно што је од почетка припремио, (тада) нам је одмах све дао: и да имамо удела у доброчинствима Његовим, и да видимо и чинимо,¹¹ (а то) ко је од нас икада очекивао?

IX. 1. Он је, дакле, све (већ) знао у Себи са Сином (Својим) по домостроју спасења (οἰκονομικῶς), (али) нас је до недавног времена пустио да (нас), како сами желесмо, вуку наша безаконна стремљења, те смо (били) завођени страстима и похотама. (То је чинио) свакако не зато што је био задовољан нашим гресима, него трпећи то; нити Му је било угодно тадашње време неправде, него је спремао (δημιουργῶν = *сiварао*) ово садашње (време) правде,¹² — да бисмо ми, јавно изобличени у тадашњем времену из (самих) дела својих да смо недостојни живота, сада добротом Божијом били удостојени (живота), и пројавивши (тада) сопствену немоћ да уђемо у Царство Божије, (сада) силом Божијом постали способни (за то).

2. Пошто се, дакле, испунила наша неправда, и потпуно се објавило да је плата за њу мучење, и да се (само) смрт очекивала, (тада) дође време које је Бог предодредио да Он даље открије Своју доброту и силу. О, превеликог човекољубља и љубави Божије! Није нас омрзнуо, нити одбацио, нити злопамтио, него је дуготрпео, подносио, милујући¹³ (нас).

¹¹ Грчки текст ποιῆσαι = *чинити* неки издавачи замењују са νοῆσαι = *схватити* = „да схватимо“. Ми задржавамо оригинал.

¹² У грчком тексту уместо садашње νῦν (како је Hefele кориговао, а што и ми усвајамо) стоји νοῦν (τὸν νοῦν τῆς δικαιοσύνης), па би уместо „садашње време правде“ требало превести: „стварао је (= *сiпремао*) смисао правде (= *iправедности*)“.

¹³ Уместо *милујући* ἐλεῶν (кор. изд.) у грчком стоји λέγων = *говорећи*.

Сам је грехе наше узео (на Себе),
Сам је Сина Свога дао у откуп за нас:
Светога за безаконике,
Безазленога за зле,
Праведнога за неправеднике,
Непропадљивога за пропадљиве,
Бесмртнога за смртнике.

3. Јер шта је друго могло покрити грехе наше осим Његова праведност? 4. У коме је другоме било могуће оправдати нас безаконике и безбожнике, осим једино у Сину Божијем? 5. О, слатке ли размене! О, несхватљивог ли (новог) стварања (δημιουργίας)! О, неочекиваних ли добротинастава: да се безаконје многих у једноме Праведноме сакрије (κρυβῆ), а праведност Једнога многе безаконике оправда!

6. Показавши, дакле, у ранијем времену немоћ наше природе да задобије живот, а сада показавши (нам) Спаситеља моћнога да спасе и оно што је немоћно (τὰ ἀδύνατα), хтео је (Бог) да ми из оба двога верујемо Његовој доброти, и Њега да сматрамо за (свога) Хранитеља (τροφέα), Оца, Учитеља, Саветника (σύμβουλον), Лекара, Ум, Светлост, Част, Славу, Моћ, Живот, те да се за одећу и храну не бринемо.

X. 1. Ову веру ако и ти жарко зажелиш, и примићеш (= *добићеш*) најпре познање Оца. 2. Јер је Бог заволео људе, ради којих је створио свет, којима је подчинио све што је на земљи, којима је дао реч (λόγον = *разум*) и ум, којима је једино дао (ἐπέτρεψεν = *дозволио*) да гледају навише ка Њему, које је по Својој слици саздао, којима је послао Сина Свога Јединороднога, којима је обећао Царство на небу, и даће га онима који су Њега заволели.

Ис. 53, 11;
Рм. 8, 32;
Рм. 5, 6-7;
1 Петр. 3, 18.

Рм. 3, 25;
Рм. 11, 33;
Еф. 3, 8.

Рм. 5, 17-19.

1 Кор. 1, 27.

Мр. 6, 31.

1 Јн. 3, 16.

1 Мојс. 1, 26-30.

1 Мојс. 1, 27.

Јн. 3, 16.

3. А када (Га) познаш, знаш ли какве ћеш се радости испунити? Или како ли ћеш тек завоleti Онога Који те је претходно тако завоleo? 4. А кад (Га) заволиш, постаћеш подражавалац (μιμητής) доброте Његове. А немој се чудити како може човек бити подражавалац Бога. Може, кад Он то хоће. 5. Бити срећан не састоји се у владању над ближњима, нити у хтењу да се надмаше слабији, нити у богаћењу и чињењу насиља нижима (од себе), нити кроз све то може неко подражавати Богу, јер је све то изван Његовог величанства (τῆς μεγαλειότητος). 6. Него онај који узима на себе бремене ближњега (свога), ко оним чиме је изобилнији жели да чини добро другоме који то нема, ко оно што је од Бога добио и (што) има, раздаје то потребитима, (чиме) постаје бог онима који добијају (од њега) — тај је подражавалац Бога. 7. Тада ћеш, иако се налазиш (τυγχάνων) на земљи, сагледати да Бог живи (κοιτεῖται) на небесима; тада ћеш почети казивати тајне Божије; тада ћеш оне (= Хришћане) који бивају мучени зато што неће да се одрекну Бога и сâм завоleti и дивити им се; тада ћеш презрети светску заблуду и обману, када познаш истински живот на небу, када презреш овдашњу привидну смрт, када се устрашиш оне праве смрти која се чува за оне који ће бити осуђени у огањ вечни, (огањ) који ће бачене у њега мучити до краја. 8. Тада ћеш се тек дивити и прослављати оне (= Хришћане) који су за правду (Божију) поднели овај (овдашњи) огањ, када упознаш онај (тамошњи) огањ...¹⁴

XI. 1. Ја не говорим¹⁵ нешто странно, нити тражим нешто неразумно, него поставши ученик Апостола, постајем учитељ народâ (ἐθνῶν = незнабожца), служим ономе што је

¹⁴ На маргини грчког рукописа стоји белешка: „и овде предложак има празнину“.

¹⁵ Одавде, у XI и XII глави, писац се обраћа већ крштеним хришћанима, и ово је можда део Пасхалне беседе.

предато (τὰ παραδοθέντα) достојнима који су постали ученици Истине. 2. Јер ко је тај који, правилно научен и (пре)рођен од благовољеног Логоса,¹⁶ не тражи да јасно научи оно што је преко Логоса јавно показано ученицима? Њима је Логос јавивши се открио, јавно и слободно говорећи, (но) од неверника не схватан, док је ученицима казивао (= објашњавао), који будући признати од Њега за верне, познаше тајне Очево.

3. Ради тога је (Бог) и послао Логоса да се јави свету, Који од народа (Јудејског) би поруган, од Апостола проповедан, од народâ (= незнабожца) верован.

4. Он је Који је од почетка (ὁ ἀπ' ἀρχῆς), Који се јави нови (καινός) и нађе се стари (παλαιός), и увек се рађа нов (νέος) у срцима светих (= хришћана).

5. Он је Вечни, Који се данас признаје (λογισθεῖς) као Син, Којим се Црква обогаћује, и благодат распростирући се умножава се у светима, дарујући ум, објављујући тајне, јављајући времена, радујући се у вернима, дајући се онима који (је) траже, који не повређују границе (ὄρια = услове) вере, нити преступају границе отаца.

¹⁶ Сходно 1 Петр 1, 23 израз λόγῳ προσφιλεί... може се превести и овако: „(Пре)рођени љубљеном (= омиљеном) речју (Божијом)“, али даљи контекст потврђује наш превод.

1 Јн. 4, 19.

Еф. 5, 1.

Гал. 6, 2.

1 Кор. 14, 2.

Мт. 25, 30.

Откр. 20, 6, 10.

1 Петр. 1, 23.

1 Тим. 3, 16.

1 Јн. 1, 1;
1 Јн. 2, 13-14.Еф. 2, 15;
2 Кор. 5, 17;
Дан. 7, 9, 13.

Кол. 3, 10.

Пс. 2, 7.

Проче 22, 28.

6. Затим, хвали се страх (φόβος = *сѣрахойошѣовање*) Закона, и обзнањује благодат Пророка, и утврђује вера Јеванђеља, и чува предање Апостола, и радује се благодат Цркве.

7. Ту благодат ако не ожалостиш, познаћеш шта Логос говори преко којих Он хоће, онда када то Он хтедне.

8. У свему, дакле, ономе на што смо вољом заповедајућег нам Логоса били покренути да (вам) трудољубиво кажемо, из љубави према ономе што нам је откривено, постајемо заједничари са вама.

ХП. 1. Приањајући уз то и слушајући то са усрдношћу, познаћете шта све даје Бог онима који (Га) љубе истински (ὀρθῶς = *правилно*); и ви, поставши рај сладости, свеплодно дрво и разгранато, процветаћете у себи украшени разноврсним плодовима. 2. Јер је у овом месту (= у Цркви) засађено дрво познања и дрво живота. Али није дрво познања оно које убија, него непослушност убија. 3. Јер није без значења оно што је написано како Бог у почетку посади [дрво познања и]¹⁷ дрво живота усред раја, показујући живот кроз познање. Њега људи у почетку нису чисто употребили, (и зато) преваром змијином били су обнажени. 4. Јер, нити има живота без знања, нити поузданог знања без истинског живота. Зато су оба (дрвета) посађена близу једно другога. 5. Увиђајући смисао (δύναμιν) овога (спајања) и осуђујући знање које се без заповести Истине спроводи у живот, Апостол говори: „Знање надима, а љубав изграђује“. 6. Јер ко мисли да зна нешто без знања истинског и посведоченог животом, тај не зна (ништа); он је преварен од змије, јер није заволео (прави) живот. Онај пак који је са страхом

¹⁷ Додатак у заградама [...] испуштен је из грчког рукописа, вероватно омашком преписивача.

(Божјим) стекао познање и који (стварно) тражи живот, тај засађује у нади и очекује плодове.

7. Нека ти срце буде знање, а живот — истинити Логос усељен у тебе, 8. чије дрво носећи и плод налазећи,¹⁸ узбираћеш свагда жељено код Бога (= тј. *плодове*), чега се змија не дотиче, нити се обмана с њиме спаја; нити Ева (= *Прамајка*) бива упропашћена, него се Девојка (= *Богородица*) верује,¹⁹ 9. и Спасење (= *Христос*) се показује, и Апостоли постају мудри, и Пасха Господња долази, и восак се сабира и с украсима у свеће спаја,²⁰ и Логос учећи свете (= *хришћане*) радује се, кроз Којега се прославља Отац, Којему слава у векове. Амин.

¹⁸ У грчком рукопису стоји само ρῶν, а изнад тога је каснији додатак другом руком εϋ, па неки издавачи зато пишу εῤῥῶν = *налазећи*, док неки предлажу ὄρῶν = *гледајући*, у ком случају би превод гласио: „Чије (= *Логосово*) дрво носећи и плод гледајући“, тј. хришћани носе Христово дрво крста и гледају његове плодове и узбирају их спасоносне за себе, насупротив Еви коју је змија преварила лажним плодом. Наш писац прави упоређење прамајке Еве и нове Еве Богородице.

¹⁹ На маргини грчког рукописа стоји коментар: „Еву, непокварену (= *неубројашћену*) назива девојком, а када се покварила непослушношћу примила је казну јер се покварила (= *убројашћила*)“.

²⁰ Можда је овај део *Посланице Диогнету* писан у пролеће, у време Васкрса. Јер јасно показује да је њен песнички писац сав *пасхални*, ускршњи човек, као и сви прави хришћани, који су живели стално у атмосферни есхатолошког пролећа, вечне Христове и наше Пасхе.